

Макроекономски движења во Република Македонија во март 2003 година

Производствената активност во индустријата во третиот месец од годината вообичаено бележи зголемување, под влијание на сезонски фактори (поголем број на работни денови и откуп и преработка на тутун). Сепак, она што е карактеристично за март 2003 година е исклучително високиот месечен пораст на индустриското производство (од 44,9%) - највисок од осамостојувањето на Република Македонија. Со тоа, беше компензирана релативно ниската производствена активност во индустријата во првите два месеци од годината, при што во првото тримесечје од 2003 година индустриското производство оствари позитивна просечна стапка на пораст од 3,5%. Ваквите движења во реалниот сектор, заедно со заживувањето на надворешно-трговската размена (кумулативен пораст од 20,0% во првиот квартал од 2003 година, при пораст на извозот од 20,7% и на увозот од 19,6%), укажуваат на постепено консолидирање на македонската економија и создавање на услови за остварување на подинамичен економски раст. Во иста насока влијае и релативно урамнотежената буџетска политика, што остава простор за водење на порелаксирана монетарна политика.

Така, по минатомесечното намалување на есконтната стапка и на каматната стапка на ломбардните кредити, во март 2003 година НБРМ продолжи со донесување на мерки во насока на натамошно релаксирање на монетарната политика (наместо две, беше донесена одлука за воведување на единствена стапка на задолжителна резерва од 7,5% на денарските депозити, која ќе се применува од јуни 2003 година). Постепениот и претпазлив приод во релаксирањето на монетарната политика овозможува успешно остварување на целите на монетарната политика. Така, во отсуство на позначајни притисоци врз девизниот курс на денарот во однос на еврото на девизниот пазар, во март беше одржана стабилноста на девизниот курс на денарот во однос на еврото (интермедијарна цел), а преку неа и ценовната стабилност (крајна цел на монетарната политика). Во првото тримесечје од 2003 година, просечното ниво на инфлација, мерена преку индексот на трошоците на животот, беше непроменето во однос на истиот период од 2002 година.

Монетарната политика во март 2003 година се остваруваше во услови на релативно мали осцилации во ликвидноста во банкарскиот систем (детерминирани од компензаторни движења на автономните фактори) и поволни движења на девизниот пазар (НБРМ во март реализираше нето-откуп на девизи). Притоа, сеуште високото ниво на ликвидност во банкарскиот систем детерминира релативно висока побарувачка за благајнички записи на НБРМ. Во услови на ограничена понуда на благајнички записи, тоа резултираше со намалување на каматните стапки на аукциите на благајнички записи (месечен пад од 4 процентни поени). Ваквото намалување има соодветен одраз и врз движењата на каматните стапки на пазарот на пари (просечната пондерирана каматна стапка е намалена за 2,3 процентни поени), каде понудата на ликвидни средства веќе втор месец по ред е повисока од побарувачката. И покрај намалувањето на каматните стапки на аукциите на благајнички записи и на пазарот на пари, како и преземените мерки на монетарната политика, активните каматни стапки на банките не бележат позначајно намалување (намалени за 0,4 процентни поени во однос на декември 2002 година).

Движењата на монетарните агрегати во март 2003 година главно беа под влијание на натамошната нормализација на побарувачката за готови пари и релативно високиот пораст на краткорочните депозити (пред сè на претпријатијата). Така, во услови на намалување на готовите пари во оптек (за 1,9%) и трансакционите депозити (за 1,3%), паричната маса М1 забележа месечно намалување од 1,6%. Од друга страна, кај пошироките дефиниции на парична маса (М2 и М4), согласно порастот на вкупните депозити на недржавниот сектор (од 2,6%), во март беше регистрирано идентично месечно зголемување од 1,1%. Во услови на релативно високо ниво на ликвидност на банкарскиот систем и проширување на депозитната база, кредитната активност на банките во март 2003 година забележа умерено зголемување, при што месечниот пораст кај денарските пласмани изнесува 0,6%, а кај девизните 3,5%. Умереноста во зголемувањето на пласманите на банките укажува на сеуште претпазлив пристап на банките при одобрувањето на нови кредити, но и на отсуство на поголем број на

добри инвестициони проекти од страна на претпријатијата. Така, анализата на секторската структура на денарските кредити покажува дека порастот во март произлегува од зголемена кредитна поддршка на населението. Сепак, со закрепнувањето на реалниот сектор во економијата, релаксирањето на монетарната политика и проширувањето на депозитната база, постепено се создаваат услови за зголемена понуда на кредити од банките, намален степен на ризичност на побарувачка за кредити и следствено за позначајно намалување на активните каматни стапки, со позитивен одраз врз вкупната економска активност во земјата.

Политика на ММФ за оценка на механизмот за заштита на средствата на Фондот (Safeguards Assessment)

На 23 март 2000 година, од страна на Извршниот одбор на Меѓународниот монетарен фонд (ММФ) беше усвоена зајакната рамка за заштита на средствата на Фондот преку воведување на т.н. оценка на механизмот за заштита на средствата на Фондот (Safeguards Assessment). Оваа политика на ММФ беше усвоена за иницијален експериментален период од 12-18 месеци, по што беше предвидено Одборот да изврши ревизија на искуствата во овој домен. Според ММФ, резултатите од овој период недвосмислено упатувале на потребата од понатамошна континуирана имплементација на оваа политика, како и потреба од определени модификации и усовршувања.

Основна цел на оваа политика е да обезбеди задоволителна сигурност дека евентуалните слабости во контролата, сметководството, финансиското известување и правната структура на централната банка (кои можат да го нарушат нејзиниот интегритет) се идентификувани и корегирани. Така, овој механизам е фокусиран на пет основни подрачја (ELRIC Mechanism): 1) механизам на надворешна ревизија; 2) правна структура и независност на централната банка; 3) финансиско известување; 4) механизам на внатрешна ревизија и 5) систем на интерна контрола. Механизмот се однесува на сите земји кои склучиле аранжман со ММФ по 30 јуни 2000 година, додека за останатите важат т.н. “транзиторни процедури” (односно обврска за објавување на годишните финансиски извештаи на централната банка за кои е добиено мислење од надворешен ревизор). Со тоа се смета дека ќе се овозможи превенција од несоодветно и погрешно известување од страна на централните банки, како и од несоодветно користење на средствата на ММФ. Воедно, овој механизам овозможува ех ante согледување на проблемите и го зајакнува авторитетот на ММФ како прудентен кредитор. Оценката на механизмот за заштита на средствата на ММФ се однесува единствено на централните банки.

Во овие рамки, во текот на последната седмица од февруари 2003 година и првата седмица од март 2003 година во Македонија престојуваше Мисија на ММФ за оценка на механизмот за заштита на средствата на Фондот. Притоа, Мисијата даде позитивни оценки за активностите на внатрешната ревизија во НБРМ, примената на меѓународните сметководствени стандарди како и за практиката на објавување на финансиските извештаи на НБРМ, ревидирани од надворешен ревизор.